

Ajalehes Teataja 1902 ilmunud Rudolf Renning'i (1878–1961) artikkel Suhhumi piirkonna eestlaste elust. Abhaasia. Estonia. Linda asundused. Neudorf. Suhhumi. Väljarändamine Abhaasiast Tveri kubermangu ja Siberisse. Põllumajandus ja aiandus Suhhumi piirkonnas. Eestlaste kooliharidus Suhhumi piirkonnas. Suhhumi piirkonna eesti külade seltsielu. Digiteeris A. Aule. Kirjaviis muutmata.

Teataja (nr. 70), 22. veebruar 1902, lk. 1–2

Suhumi Eesti asunikkude elust.

Suhumi ringkonnas on kolm Eesti asutust. Estonia, Linda ja Neudorf. Wiimases on pooled elanikud sakslased. Kõige wanem asutus on Estonia küla — ta on 1882. asutatud, — kuna Linda ja Neudorfi külad 1884. aastal on asutatud. Estonia küla on 20 wersta Suhumi linnast kaugel, Kadori jõe madalal kaldal; Linda ja Neudorfi külad aga on 5—6 wersta linnast kaugel, esimeste eelmägede ahelikkudel. Esimestel aastatel oli siia rändajate eestlaste arw väga suur, kuid paljud pöörasiwad Suhumile peagi selja, sest kohaline elu oli väga raske. Iseäranis suurt waewa sünnitas sisserändajatele külmtõbi (malaria). Sisserändamise palawik oli 1885. a. kõige suurem. Ei tulnud mitte ühtegi aurulaewa (aurulaewad käisiwad Suhumis kaks korda nädalas), mis mitte mõnda perekonda eestlasi Suhumisse poleks toonud. Suhumi linn oli sel ajal väga väikene ja temas asuwate eestlaste arw nõnda suur, et terve linn eestlaste laagriks muutus.

Külmtõbi möllas kangeste. Asumiseks anti paljudele tükid metsamaad kätte, mis tubli puhastamist ja harimist nõudsiwad. Teed oliwad niisugused, et seal waewalt ratsa wõis läbi peaseda. Leiwa ja teiste produktide hinnad oliwad väga kõrged. Kõik see tegi asumise väga raskeks, ja suurem jagu nendest, kellel rahalikku jõudu oli, katsusiwad, et minema saiwad. Iseäranis raske elukord oli Linda küla asunikkudel.

Suhumi asunikkude saatus oleks väga waene olnud, kui mitte walitsus abiks ei oleks astunud: nimelt anti asunikkude awitamiseks 59.000 rubla, mida mitmel kombel ära jagati: osteti hobuseid, lehmasid, anti toidumoonna (jahu), jagati ka puhast raha wälja. Iga asunik sai umbes 100 rubla wõrd abi. Waiksel wiisil korraldasiwad asunikud oma elu-olu ja kosutasiwad oma jõudu. Nüüd on suured raskused selja taga ja agaramad peremehed elawad päris jõukalt.

Kuid siiski leidis kaua aega Suhumist ärarändamine eestlaste seas maad. Iseäranis suur oli see õhin 1890. aastal. Asunikud rändasiwad siis suuremalt jaolt Tveri kubermangu: kuid paari aasta pärast tuliwad mitmed sealt tagasi. Wiimaste aastate sees söitsiwad mitmed perekonnad Siberisse; kuid ka sealtki tuliwad nad jällegi tagasi.

Iseäranis rahutu waim oli Linda asunikkudele omane. Nii on näituseks ülemas Lindas 47 koha seast ainult 14 koha peal niisugused pered, kes algusest

saadik ühe ja sellesama koha peal on elanud. Teised on kõik kas eest äraläinud asunikkude kohtade peale asunud, ehk mujal õnne käinud otsimas ja pärast siia tagasi tulnud. 13 esimestest asunikkudest, kes 1884. aastal Ülema Linda küla asutasivad, on ainult kolm peret wana koha peal.

Nüüd on Suhumis peale 700 hinge eestlasi. Kõik asunikud elawad kroonu maa peal. Asujatele lubati igäühele 10 dessatini maad; nüüd aga tuleb iga Linda asniku kohta 7—8 dessatini ja Estonias 4—5 dessatini. Mis üle selle, on kõlbmata maa ja seisab küla metsa all.

Maade wähesuse üle kaebawad Suhumi asunikud ammu juba ja iseäranis annab see küsimus ennast Estonias tunda. Sealsed eestlased rendiwad naabrusel elawate Wene asunikkude käest maid, sest nende seast ei tööta paljud sealsed maaomanikud mitte ise oma maade peal, waid annawad maa rendi peale. Näituseks praegusel korral töötawad 93 koha peal ainult 45 pärisomaniku peret. Tihti on ühel perel, kus peres mitu täiskaswanud meest on, mitu kohta käes. Ainult All Lindas on maakrundid ühes tükis, kuna nad teistes asutustes suuremalt jaolt kahes on. Esimestel asumise-aastatel hariti maatükki, mis elumaja ligidal oli ja püüti elumajad üksteise ligidale ehitada. Ometigi ei ole Eesti asutused mitte Wene külade sarnased, sest harwa leidis niisuguseid, kes oma majad tänawa äärde ehitasiwad. See sündis osalt mägise maa pärast, osalt eestlase iseloomu tõttu. Esimestel aastatel oliwad ehitused väga waewased — asunikud elasiwad endistest elanikkudest mahajäetud onnikes-tes. Nüüd on kenad majad üles ehitatud ja neid kaunistawad wäikesed wilja- ja wiinapuude istandused.

Põllutöö on Suhumi eestlaste peategewus. Maapind on wiljarikas; kliima on soe ja niiske, mis taime kaswamiseks väga sünnis on. Kuid põllutöö ise on Suhumi ringkonnas madalal järjel. Sellepärast tulebki, et põllutöö asunikkudele just iseäralist tulu ei saada; kuid igapäewase leiwa saawad elanikud oma põllult ometigi. Kõige enam haritakse siin maisi ja tubakat. Maisi harimine annab kasu ainult siis, kui hinnad wähegi kõrged on ja dessatin põldu 150 puuda ümber saaki annab. Töömeeste palgad on kõrged ja sellepärast püüawad peremehed oma pere jõudu mööda põldu harida. Esimestel asumise-aastatel oli maisi hind kaunis kõrge — kuni 80 kop. puud aga 90-nete aastate sees langes puudahing kuni 35 kop. peale. Wiimastel aastatel on maisi puuda hind 45—55 kop. Ühes tükis on maisi harimine kohalikkudele elanikkudele väga tähtjas: iga aasta annab maisipõld oma saagi ja peremehel ei ole waja ikaldust karta.

Kõrrewiljad ei ole Suhumis kohased harida: suure niiskuse ja soojuse tõttu kaswab neile siin enam kõrt kui tera. Kõige kohasemad on weel kaerad — annawad suurt kasu; kuid nad ikaldawad siin tihti. Paljud Eesti asunikud tegiwad katset mitme kõrrewilja harimisega, aga nüüd ei hari nad peale kaerade enam ühtegi teist kõrrewilja.

Wäga kasulik on Suhumi ringkonnas tubaka-harimine, mis aga mitte nii lihtne ei ole kui maisi-harimine. Tubakat hariwad türklased, greeklased ja armeenlased; teised elanikud ei tee tubaka-harimisega tegemist.

Wiljapuude aiad ja wiinapuude istandused on kõikidel usinatel asunikkudel; kuid suurt kasu pole nad seni ajani neist saanud. Kahjuks ei ole asunikud kohalikka kliima-olusid ja maapinna omadusi mitte küllalt korralikult tundma õppinud ja sellepärast lonkab aiatöö. Asunikkudel puudub selle peale ka veel tehnikaline osawus ja aiatöö põhjalik tundmine. Seda tähelepanes ei ole sugugi ime, et siinsed asunikud enestele istandusi wäiksel wiisil sisse seadwad.

Et kliima siin lõunamaaline on, siis katsutakse siin ka mitmeid õrnu Lõunamaa puid harida, nagu: apfelsinisid, sidronisid jne. Nende harimine on küll wõimalik, aga üleüldist majanduslist tähtsust pole neil seniajani olnud.

Kõige tulusamateks wiljapuudeks arwatakse siin persikaid; mitmed eestlased on neid omale kauniste istutanud. Soowida oleks, et asunikud nende wiljapuude harimise peale enam tähelepanemist pööraksiwad. Sündsaks peetakse ka pirnipuude harimist, kuna õunapuid koguni põlatakse, sest et werekoi haigus nad ära rikub. Kuid siiski ei puudu õunapuud asunikkude aedades. Nende aedadest leiame kauniste niihästi õuna- kui pirnipuid, mis tõugude järele wäga mitmesugused on; kuid see ehk teine tõug on senna nagu kogemata juhtunud: tõugude järele ei ole nad sinna mitte walitud. Ja wiimase ajani on teadmata, missugused tõuud siin kasulikud on pidada — igal aednikul on ühe ehk teise tõuu kohta oma arwamine. Teaduslisi katseid ei ole siin selle kohta seniajani veel mitte tehtud.

Wäga sünnis on Suhumis õlipuude ja funduki-pähklipuude harimine, kuid asunikkudele on nende puude harimine koguni tundmata.

Maawähesus saab Eesti asunikka sundima tulewikus enam rõhku aiatöö peale panema; seda on ka ärksamad asunikud juba aru saanud.

Wiinapuude istandusi on paljudel, aga wähe on neid, kellele wiinapuude harimine suurt tulu annaks. Paremate omadustega wiinapuutõuud nõuawad suurt hoolitsemist ja siiski saab wiin madalama wäärtusega kui teistes kohtades. Ainult Isabella tõugu wiinapuud kaswawad siin heaste. Nii ei ole siis wiinapuude istandustest suurt kasu loota.

Karja-kaswatamine on Eesti asunikkudele tähtsaks sissetuleku allikaks. Linnalähedal olewates asundustes saawad nad piima-produktide müügist suurt tulu. Estonia asunduse elanikud kaswatawad piimalehmi müügi tarwis.

Kroonu-maksudest oliwad asunikud kaua aega wabad ja ainult paari aasta eest pandi maad maksu alla. Maks on wäikene.

Pea-asi, mis Eesti asunikkude töö ja tegewuse peale mõjub, on see, et neile wõimalikud uuendused põllu- ja aiatöös tundmatad on. Neil ei ole juhti ega eeskuju edasisammumiseks, ehk neil selleks küll kõige parem tahtmine on. Mõne aasta eest asus Suhumisse põllumeeste selts. Tema eeskawas oli asunikkude awitamine ja toetamine; sellepärast astusiwad paljud eestlased selt-siliikmeteks. Kuid kahjuks oli seltsi asutajatel ja juhtijatel seltslik tegewus tundmata, ja nüüd on selts hinge waakumas. Põllutöö ministerium asutas Suhumisse katsejaama, kuid seniajani ei ole asunikud tema tegewusest mingit kasu saanud.

Oma majandusliku elukorraga ja haridusejärjega on siinsed eestlased teistest siinsetest asunikkudest ees.

Eesti asunikkusid teiste asunikkudega võrreldes tulewad asjatundjad sellele arvamisele, et eestlasel enam perepidaja omadusi ja hoolsust on: Eestlased käivad väga vähe väljas tööl, püüavad aga selle asemel eneste kodust majapidamist edendada. Wene asunikkudele toob väline töö ka oma jagu tulu, aga neil on majapidamine lohakil ja teenitud raha raisatakse korratumalt ära.

Ka waimuwallas sammuvad eestlased edasi. Koolihariduse eest kannavad nad jõudu mööda hoolt. Estonia asutuses töötab kool 1887. aastast saadik. Linda asunduses on kaks kooli: üks Ülemas Lindas ühes Neudorfiga ja teine All Lindas — mõlemad koolid algasiwad oma tegewust hiljemine kui Estonias. Ülemas Lindas oli kool paar-kolm aastat ilma kooliõpetajata. See juhtus mõne üksiku omakasupüüdja ja jonni-ajaja altkäe-tegewuse läbi. Nüüd töötab kool.

Kooli-elus kõige suuremaks takistuseks on liialdus Wene keele tarwitamisega. Juba esimesel aastal on Wene keel õppekeeleks, aga ometi on see keel lastele koguni tundmata.

Ajalehtesid loetakse kauniste. Suhumi asunikkudel käib praegu umbes 80 eksemplari ajalehti. Kahju, et seniajani veel raamatukogusid pole asutatud; vajadus selle järele on väga suur.

Estonia külas elutsewad aastat 15 laulu- ja muusikakoorid. Paar korda aastas on näitemängud ja kontserdid. Ka Ülemas Lindas oliwad laulu- ja muusikakoorid, kuid wiimastel aastatel ei ole neist midagi kuulda olnud. Loota on, et nad uue koolmeistri juhatusel oma tegewust jälle algawad. Estonia asutuse elanikkudel oli nõu laulu- ja mänguseltsi asutada, aga walitsus ei kinnitanud põhjuskirjasid.

Suhumi eestlastel on ka oma wead. Kuulus eestlaste „jonn” on neile iseäranis armas. Oma wahel on neil tihti waen walitsenud; selle tagajärg on muidugi kohtuskäimine. Seltsieluliste kasude taganõudmiseks puudub neil üksmeel. Palju on niisuguseid isikuid, kes riidu ja waenu armastawad külwata. Wiimasel ajal tuliwad eestlaste juures suured kaelakohtu-asjad ette ja iseäranis nendes paistsiwad ülemal-nimetatud omadused silma.

Suhumi eestlased armastawad alkoholi pruukida, iseäranis weini, mis oma käest saada on. Karskusest ei wõi siin juttugi olla. Paljud kurwad nähtused wooruslikus elus on siin wiina-auru mõjul korda saadetud. Loota on, et ka selles tükis tulewik parandust toob.

Erapooletut pilku salgakese eestlaste peale heites, kes wõeraste rahwaste keskel, kodumaast kaugel omale kaunis sooja pesa on muretsenud, peab igaüks tunnistama, et sellel rahwal eluwõimu on, kõiksuguste takistustega ja raskustega wõidelda, et sel rahwal edenemise-idu soontes puhkeb, mis neid edasipüüdmisele erutab.

stud. agr. R. Renning

TEKSTIS MAINITUD KOHTI

Alam Linda ehk **All Linda**, küla (Alam-Linda ehk Kummi / Нижняя Линда ehk Квемо Линда: eestlaste Linda asunduse osa Abhaasias)

Estonia, küla (село Эстонка ehk Допуакыт: eestlaste küla Abhaasias)

Linda, asundus (Линдау ehk Чабларха: Abhaasias)

Neudorf, küla (Найдаорф ehk Найдарф ehk Найдорф, praegu Dziguta / Дзигута, Дзыгута; varem gruusiapäraselt ka Ahhalsopheli / Ахалсопели / Akhalsopheli: Abhaasias Suhumi rajoonis)

Kadori, jõgi (Kodori / Кодор ehk Кодори: jõgi Abhaasias)

Suhumi, linn (Suhumi / Сухум: linn Abhaasias)

Tveri kubermang (Tveri kubermang: Venemaal)

Ülem Linda (Ülem-Linda / Верхняя Линда ehk Линда: eestlaste Linda asunduse osa Abhaasias)